

**Katedra i Klinika Pediatrii, Endokrynologii i Diabetologii Dziecięcej
Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach
Górnośląskie Centrum Zdrowia Dziecka**

dr hab. n. med. Aneta Gawlik
ul. Medyków 16, 40-752 Katowice
tel.: 502 125 600; 32/ 2071654; Fax:32/ 2071653
e-mail: agawlik@mp.pl

Katowice, dn. 30.03. 2015

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Justyny Wyszynskiej pt. „Czynniki ryzyka i występowanie nadciśnienia tętniczego u dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie w wieku szkolnym w województwie podkarpackim” wykonana na wniosek Dziekana Wydziału Medycznego Uniwersytetu Rzeszowskiego

Wstęp

Nadciśnienie tętnicze jest poważnym problemem zdrowotnym. Wzrost częstości jego występowania w grupie dzieci i młodzieży budzi uzasadniony niepokój, szczególnie biorąc pod uwagę poważne konsekwencje zdrowotne z nim związane. Monitorowanie ciśnienia tętniczego jest podstawowym elementem oceny klinicznej pacjenta. Kontrola jego wartości oraz identyfikacja czynników ryzyka nadciśnienia tętniczego jest ważna w kontekście związanych z nim powikłań. Dane literaturowe odnośnie problemu nadciśnienia tętniczego w grupie dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną są skąpe. W pełni uzasadnia to celowość podjęcia próby przez Panią Justynę Wyszynską oceny częstości występowania nadciśnienia tętniczego oraz wskazania czynników wpływających na jego rozwój w tej właśnie populacji.

Informacje o recenzowanej Pracy Doktorskiej

Rozprawa doktorska liczy 211 strony, składa się z 12 rozdziałów o typowym układzie pracy naukowej.

Rozdział 1 *Wprowadzenie* został dla uporządkowania podzielony na siedem części, w których Autorka prezentuje dane z piśmiennictwa kolejno odnoszące się do epidemiologii, definicji i klasyfikacji nadciśnienia tętniczego u dorosłych oraz dzieci i młodzieży, rozpoznawania nadciśnienia tętniczego, podziału klinicznego oraz wybranych zagadnień z patogenezy nadciśnienia tętniczego pierwotnego

(ze szczególnym uwzględnieniem czynników genetycznych, biologicznych oraz socjoekonomicznych). Na podkreślenie zasługuje fakt bardzo przystępnego prezentowania danych z piśmiennictwa, łatwego ich kojarzenia oraz sprawnego przechodzenia do omówienia kolejnych zagadnień ważnych w aspekcie podjętego tematu pracy doktorskiej.

Cele pracy Doktorantka formułuje w postaci dwóch pytań:

1. Czy istnieją różnice w częstości występowania nadciśnienia tętniczego krwi pomiędzy dziećmi i młodzieżą z niepełnosprawnością intelektualną a ich zdrowymi rówieśnikami (sprawnymi intelektualnie)?
2. Jakie wybrane czynniki biologiczne, socjoekonomiczne oraz związane ze stylem życia zwiększają ryzyko występowania nadciśnienia tętniczego krwi wśród dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną?

W kolejnym rozdziale *Material i Metody* Doktorantka szczegółowo przedstawia dobór badanych grup i organizację badań. Jasno przedstawia kryteria włączania i wykluczenia dla grupy badanej oraz kontrolnej. Do grupy badanej ostatecznie zostało włączonych 588 uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w wieku 7-18 lat. Grupę kontrolną stanowiło 588 osób bez dysfunkcji intelektualnej, odpowiednio dobranych pod względem płci i wieku do grupy badanej. Praca ma charakter prospektywny. Na podkreślenie zasługuje dbałość Autorki o zabezpieczenie danych osobowych uczestników badania poprzez nadanie kodu cyfrowego każdej osobie poddanej badaniu. Uzupełnieniem tego rozdziału jest zamieszczenie w *Załącznikach* wykorzystywanych narzędzi badawczych: kwestionariusza wypełnianego przez rodziców (dane pacjenta i rodziców/opiekunów prawnych), Kwestionariusza aktywności fizycznej dla dzieci i młodzieży w ciągu roku szkolnego, ankiety określającej spożycie pokarmu w ostatnich 24 godzinach oraz autorskiego kwestionariusza stworzonego na potrzeby badania.

W rozdziale 4. Doktorantka prezentuje w formie tabelarycznej i opisowej uzyskane wyniki. Analiza statystyczna wykonana jest bardzo rzetelnie, z dużą starannością. Autorka systematycznie charakteryzuje grupę badaną i kontrolną, porównując rozkład liczbowy w poszczególnych grupach wiekowych z uwzględnieniem płci. Następnie szczegółowo przedstawia wyniki odnoszące się do wybranych parametrów antropometrycznych w obu grupach (obwód talii, masa ciała, BMI). W końcu przechodzi do zaprezentowania wyników pomiaru ciśnienia tętniczego krwi.

W kolejnym podrozdziale analizuje wpływ czynników biologicznych na występowanie nadciśnienia tętniczego krwi: wieku, płci, stopnia niepełnosprawności intelektualnej, obecności otyłości trzewnej, wskaźnika BMI, danych okołoporodowych, danych antropometrycznych rodziców. W ostatnich dwóch częściach uwzględnia wpływ socjoekonomicznych czynników rodziny (sytuacji materialnej, wykształcenia rodziców, liczebności rodziny) stylu życia (aktywności fizycznej i diety) na występowanie nadciśnienia tętniczego. Przeprowadzona analiza jednoznacznie potwierdza istotnie częstsze występowanie nadciśnienia tętniczego w grupie badanej (aż 56,3% v 7% w grupie porównawczej). Daje to ponad 17-krotnie wyższe ryzyko nadciśnienia tętniczego w grupie dzieci z niepełnosprawnością intelektualną! Dzięki szczegółowej analizie danych udało się Doktorantce wskazać czynniki zwiększonego ryzyka nadciśnienia tętniczego w grupie badanej: starszy wiek, większy stopień niepełnosprawności intelektualnej, nadmierna masa ciała, otyłość brzuszna, sposób i długość karmienia w okresie noworodkowym i niemowlęcym, większa masa ciała rodziców. Ponadto istotne znaczenie miały również czynniki socjoekonomiczne: zła sytuacja materialna rodziny, gorsze wykształcenie ojca, wielodzietna struktura rodziny oraz gorszy styl życia, w tym niski poziom aktywności fizycznej, nadmierne spożycia soli kuchennej, rzadkie spożywanie warzyw i owoców.

Rozdział *Dyskusja* jest dowodem dużej dojrzałości naukowej. Doktorantka umiejętnie konfrontuje swoje wyniki z odpowiednio dobranymi danymi literaturowymi, świetnie porusza się w piśmiennictwie polskim i światowym. Dyskusja jest bardzo rzeczowa.

Uzyskane wyniki pozwoliły Autorce bardzo trafnie sformułować *Wnioski* odpowiadające na wcześniej cytowane cele. Kolejne rozdziały to *Streszczenie* (w języku polskim i angielskim), *Piśmiennictwo*, *Spis Tabel*, *Spis Rycin* oraz *Załączniki*. Rozdział *Piśmiennictwo* zawiera imponującą ilość 549 pozycji, dobrze dobranych i w większości bardzo aktualnych.

Z obowiązku recenzenta pozwolę sobie zwrócić uwagę, że w *Wynikach*, poza wartościami średnimi warto podawać odchylenie standardowe (ułatwia czytelnikowi oszacowanie rozrzutu danych).

Wniosek końcowy

Pani Justyna Wyszynska samodzielnie zaprojektowała badanie. Postawiła sobie cele, które zrealizowała przez bardzo rzetelną analizę uzyskanych wyników oraz ich trafną interpretację pozwalającą na wyciągnięcie właściwych wniosków.

Przedstawiona mi do recenzji rozprawa doktorska Pani Justyny Wyszynskiej pt. *„Czynniki ryzyka i występowanie nadciśnienia tętniczego u dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie w wieku szkolnym w województwie podkarpackim”* spełnia wszystkie warunki stawiane pracom na stopień doktora nauk o zdrowiu zgodnie z wymogami określonymi w ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki. W związku z powyższym wnioskuję o dopuszczenie Pani Justyny Wyszynskiej do dalszych etapów obrony pracy doktorskiej. Mając na uwadze zalety recenzowanej dysertacji, wnioskuję również o jej wyróżnienie.

Dr hab. n. med. Aneta Gawlik

Katowice, 30/03/2015